

ประชุม ไคลยสุภาสิตพระราชนิพนธ์

ในรัชกาลที่ ๕

พระนางเจ้า สุขุมาลมารศรี พระราชเทวี

โปรดให้พิมพ์ในการชำระเพี้ยนพระกุศล ✓

เมื่อสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ ฯ

กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร พระธิดา

สิ้นพระชนม์มาถึงศตมวาร

๕ - ๕
เมษายน ๓๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๖

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

ประชุมโคลงสุภาษิตพระราชนิพนธ์

ในรัชกาลที่ ๕

พระนางเจ้า สุขุมมาลมารศรี พระราชเทวี

โปรดให้พิมพ์ในการชำระพระกุศล

เมื่อสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้าสุมณฑาทิพยรัตน์ ฯ

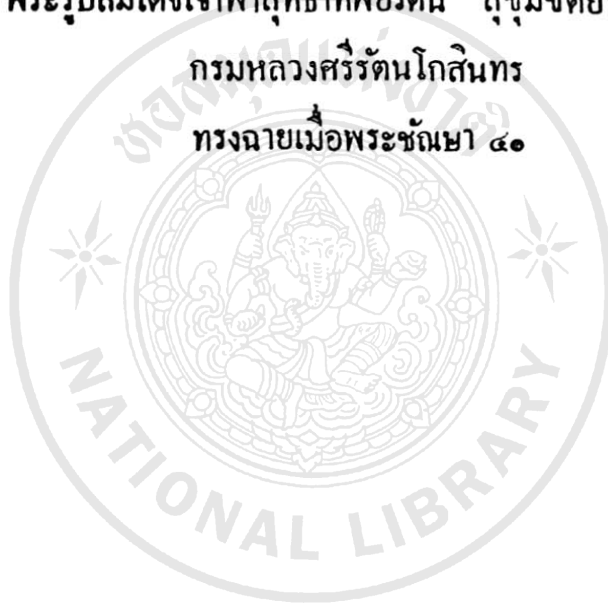
กรมหลวงสรรัตนโกสินทร พระธิดา

สิ้นพระชนม์มาถึงศตมวาร ✓

เมื่อวันท ๓๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๖

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

พระรูปสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ สุขุมขัตติยกัลยาวัดี
กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร
ทรงฉายเมื่อพระชันษา ๔๐

เลขที่ ๑๓

เลขที่ ๗๔๓

เลขที่ ๗๔๓

NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

31111005350482

สารบัญ

ประชุมโคลงสุภาษิตพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕

๑	โคลงวชิรญาณสุภาษิต	หน้า	๑
๒	โคลงสุภาษิตพิพิธธรรม	„	๒
๓	โคลงสุภาษิตอิสัฏฐปกรณัม	„	๓๒
๔	โคลงสุภาษิตสอนผู้เป็นข้าราชการ	„	๓๗
๕	โคลงว่าด้วยความสุข	„	๔๐
๖	โคลงสุภาษิตบางปิ่น	„	๔๔
๗	โคลงกระทู้สุภาษิต	„	๔๔
๘	โคลงสุภาษิตโสฬสไตรยางค์	„	๔๗
๙	โคลงสุภาษิตนฤทมนาคาร	„	๕๓
๑๐	โคลงพระราชปรารภความสุขทุกข์	„	๕๗
๑๑	โคลงสุภาษิตเย็บเตี๊ยก	„	๕๗

วชิรญาณสุภาสิต
(ทรงพระราชนิพนธ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๒)

- ๑ สัจจวิทรวยบยอศัน สรรพมวง คลเฮย
ห่อนยักอย่างขื่นขง บึงฟ้า
โดยกลายผ่ายโทษคง เจือทุ จริตแซ
หยั่งสติทวิคั่นคว่ำ คุร่ายคงเห็น ฯ
- ๒ จำเป็นประกอบเกอ การเพียร ทั่วยนา
จักทรายคร่ำเรี่ยน จังรู้
เฉกแก้วไต่ทางเตียน คลชคล เร้วแซ
คล้ามคณิกมากผู้ เสาะพล่งพันครา ฯ
- ๓ ปัญญาความรอบรู้ เปนทน เคิมเฮย
คำคิกลสุจริตหนน ประเทือง
ไผ่คำทสุจริตรณ คนตก ไข้ญแซ
แสงคงเทียบคุณ โทษเยอง เยี่ยงอ้างทางสอง ฯ

จุฬาลงกรณ์

สุภาษิต พิพิธธรรม

ความสุภาพ

- ๑ มีบุญหนุนแต่ครั้ง
หอนยังหอนยืนยาว
กำเร็บจักเป็นราว
เรียบรายสุภาพแล้ว
หนึ่งคราว หนึ่งแซ
เกลือกแคล้ว
รอยคิ ฉินพ่อ
กลับไ้สสองกาล ฯ

ความรู้

- ๒ ยามรู้เรียนรำไ้ว
ใช้ชอบจะชชน
ใช้ผิดจะกลับผญ
คิชั่วจงชังช้า
หวังผล
เลิศล้ำ
คนมอก ม้วยแซ
สนิทแล้วจึงขยาย ฯ

ความฉลาด

- ๓ ฉลาดหักได้บงชีพท้วย
ฉลาดหลักความผิดประกอบ
ฉลาดพผผิดระขอบ
ฉลาดคิจะผิดแพ้
ความชอบ จรรมนา
ชอบแก้
บากชีพ คนแซ
พ่ายผู้ฉลาดไท ฯ
๔ รู้การเก่าใหม่ทั้ง
รู้ลักษณอิภรทำ
รู้ลของคล่องควรคำ
รู้กิจควรขอบแก้
แม่นยำ ยิ่งแซ
แม่นแท้
ไพเราะ เรียบแซ
ที่ให้ทุลลของ ฯ

ปัญญา

- ๕ ปัญญาการจักใช้ สามสถาน
 หนึ่งฉลาดสงครามการ ศักดิ์
 หนึ่งไว้วางอาหาร ครอบ ทูตนา
 หนึ่งฉลาดการเมืองรู้ ชอบใช้ฝูงแค้น ฯ

สติ

- ๖ ปัญญาทั้งห้าเทียบ รถยาน
 แม่นขาดหัดถาวรย์ ชักใช้
 จักควบคุมของหาญ เห็นผิด ผันแซ
 ชอบสติทวิตรองให้ ถองแท้ จึงทำ ฯ

ความสงสัย

- ๗ สงสัยสงสัยสิ่งสิ้น ทุกประการ
 ค่อยนิ่งค่อยพองนาน จึงรู้
 แม้นหวนคว่นว่าขาน เขาเกลื่อน กลายแซ
 ถึงทวายเป็นสุขอยู่ สลักเลี้ยวเลี้ยวเลือน ฯ

ความพุ้งน่าน

- ๘ คึกไคไ้รู้ที่ สกการ
 หมายถึงเป็นประมาณ มักปลั่ง
 รัพคไ้รู้ฐาน ผิดชอบ
 พล่านพลุ่งพุ่งไ้ยัง หยุกไ้กัไ้ฉน ฯ

ตระหนั

นิพนธ์

सररसररर

๓๒ สรรเสริญสมเหตุด้วย การดี จริงเชย
 มักยังยืนไข่มุ่ กลับริ่าย
 สรรเสริญแต่ว่าที่ คนตั้น เต็นนา
 มักจะกลับริ่าย ห่อนยังยืนคำ ฯ

ความเลือกสน

- ๑๓ แสงวหาสาเหตุผู้ ผิดใจ กันนอ
 เข้าสอคายความใน ขอกอ้าง
 หันไม่ว่าความใด ใดชยาก ไร่เฮย
 พุดเท่ข้างจริงข้าง ประโยชน์นั้นอันใด ฯ

อรัชชี

- ๑๔ สงฆ์ประพฤติลามกสัน สักวาส สงฆ์แซ
 ซายบ่อายชั่วปราศ สักยไช้
 อิกหญิงคยขาค ซายเปลี่ยน ชมแซ
 สามพวกใครพบให้ หลีกกลิ่นเสีย ฯ

ศรัทธา

- ๑๕ แสงวหาทพงให้ เต็มใจ เทอญพ่อ
 เห็นสาสนธรรมใด เลิศแล้ว
 จงหมั่นประพฤติใน สาสนท่าน สอนนา
 จักเกิดผลผ่องแผ้ว เพอหมั่นใจจริง ฯ

หน้าด่าน

- ๑๖ หญิงชั่วฉวีระแล้ว มีฉวี ใหม่ฤา
 ใจชอบรักพันพิ้ว เพื่อก้าน
 ขุนรหมันถอกตัว โกงเก่ง นกนอ
 ภูมว่าไปน่าย่าน คยคำพาโกง ฯ

ทฤษฎี

- ๑๗ จักถือทฤษฎีให้ รู้ทัน การนา
 กล่าวถึงทฤษฎี ต่อสู้
 กล่าวชอบตอบควรผัน ผิดโอนอ่อน ตามแซ
 แม้นมากยอหา อ่อนไว้ร้ายเขา ฯ

ความดู

- ๑๘ การดูจำข้าง ใจดี
 แม้นข่มพาลมี แน่นบ้าน
 จักนำซึ่งรัก รคายโทษ ถึงแซ
 แต่อย่ารักเกินจ้าน จักเ็นอ่าวกิน ฯ

ความกรุณา

- ๑๙ กรณามนุษย์ถวน ทวยชน
 ให้สุขทุกข์ทำงาน ปลดเปลื้อง
 ตามแต่ผลกรรมตน จักอาภ ทำแฉ
 น้อยมากหากนัยของ แขนกรุณา ฯ

ความตื่น

- ๒๐ ตื่นใจโรโรปล้นทรัพย์ สิ้นสูญ สิ้นแซ
 คั่นอศคั่นกัณฑ์ เข้าใหม่
 ตื่นผู้ยิ่งบุญบุรพ มาเกิด
 ถึงบุตรภรรยาได้ ทุกขทนทนตาย ฯ

๗
เล่น

- ๒๑ ^{ผู้}เด็กแข่งชิงช้อเล่น ขลวน
เป็นแต่หนวกหูคน อยู่ใกล้
เคยแล้วเล่นชักชน สกเร็ว แรงนา
กับผู้มีใหญ่ให้ เค้าครันชิงชิง ๗

วาทะ

- ๒๒ ^{ผู้}วาทะวาทะ รุนแรง
ลั่นทั้งคายคมแสง พิชกล้า
ไครยินสยะแสง หครัน ครามนา
ลั่นจะแทงคอควา ชัมม้วยพลันพลัน ๗

ผู้ดี

- ๒๓ ^{ผู้}สุขุมลโดยชาติเชื้อ เฒ่าพันธุ
กายกอบวรลักษณอัน เลือยกพร้อม
ไทรทวารประพาศิสรพ สิ่งชอบ ควมนา
เลือยกครบควรรณอัน ทำนนั้นสุขุมล ๗

ความทเยอทยาน

- ๒๔ ^{ผู้}ผู้ประกอบเกอ การใด ก็ดี
พลอยอยากทยานใจ รัยข้าง
เห็นใหม่เปลี่ยนใหม่ไฉน รักเสรี ลงญา
ทุกสิ่งสรรพทั้งค่าง สุกคั่นจนตาบ ๗

ความประมาทตัว

- ๒๕
 ๑ ห้ามกายกายแก่แล้ว หนอเรา
 อย่าเียงเขาเพราะเขา หน่อมพ้อ
 สาวเสัสยมา นิ่งนิ่ง เลียนา
 ชนคนองบ้องบ่อ จักไ้ความอาบ ฯ

ความเกิด

- ๒๖
 ๑ ยามเกิดเกิดยากพัน ประมาณ นักแซ
 ควรสงวนชีพนาน เน้นไว้
 สิ่งชั่วประจักษ์การ ว่าระ ม้วยแซ
 จงหลีกรักชีพให้ มอกด้วยกาลเอง ฯ

ตันทา

- ๒๗
 ๑ ผัสสนำส่อให้ เวทนา มิเฮย
 จงก่อเหตุตันทา ห่อหุ้ม
 ค้ออยากทยานปรา กฏเกิด เร่วแซ
 ลิวหักให้น้อยคุ้ม ไทยร้ายกายเกษม ฯ

แม่นย่า

- ๒๘
 ๑ แม่นย่าทำเลขลวัน ไ้หลง ล้มเฮย
 จับจ่ายชายชอคง ไ้พล้ง
 ลิวคิณิกเพยนผอง เวียนลย เลื่อนนา
 ทุนรวักำไรทั้ง คอกค้อยพลอยบุญ ฯ

ย่อ

- ๒๙ ทำขบายขยับเข้า เกาสักก
 ยอที่คั่นบทนคิก เชื้ออ้อย
 พลาตซ้อก็กลัขวิก กล่าวโทษ
 พังเศกเลิกเชื้ออ้อย คบค้าพาทาย ฯ

ประจบ

- ๓๐ เปนคนรอบรู้ที่ ควรประจบ
 คอท่านผู้ปรารภ ชอบนั้น
 คึกคิกไปควรคย พาลิก พัวเฮ
 ฝักรู้เลือกพน อย่าไ้ประจบใคร ฯ

หนักแน่น

- ๓๑ การไ้คึกคิกแล้ว ฤาจะ ก็คึก
 อย่าทวนพคอะอะ อวคไ้
 เกลือกพลาทระพลอยปะ เปนปท ไปเฮ
 เขาคิระคอบไ้ ท่ออ้างอันไ้ ฯ

ความสำรว

- ๓๒ ซ้ำซ้ำว่าชอบแล้ว อย่าลย ไปเฮ
 จนนั่งไ้หม่งมูย เองจ้อย
 พุดบ้างอย่านั่งทย ทำหมุย มินนา
 เอะจะถูกล้อหลอัย เล่นแล้วเหลื่อหลาย ฯ

ความเล็ง

๓๓	เช็ดช้ำคหน้าเคอะ	กระเอะกระเิง
	น้และมัวหลงเล็ง	เทียวเหลน
	ห่างวังข้างเซอะเซิง	ชุ่มช้ำม
	จำนอย่าละเว็น	สู่วังสถาน ฯ

เซอะเซิง

๓๔	เซอะเซชุ่มช้ำมไ้	ไ้ควรว
	เงอะเงะกะกะกวน	จิตรพุง
	ทำไ้ก็ขั้ววน	ความโกรธ เสมอณา
	ชักแก้กุด่ากั้ม	เพราะควยเซอะเซิง ฯ

ความสมมม

๓๕	สิ่งไ้ไ้ไ้ไ้ไ้	ชักสิ
	ย้อมจักเกิดราคะ	หม่นคล้า
	ย้อมยักถักขงคิ	เป็นชั่ว
	สกลปรกประกอยช้ำ	ทรพัสสันเสียบของ ฯ

ความสอาด

๓๖	ความสอาดปราศเศร้าสิ่ง	สมมม
	อิกกอบการอบรม	รินร้า
	บ้ายักโรครคระคม	มาแซก
	บ่วงใหญ่ไ้ไ้ไ้ไ้	เขตรรวเรือนตน ฯ

ความรฤก

- ๓๗ รฤกความตามเหตุไ้
แต่ก่อนจิรกาลแล มีแก คนเซย
ชชทุกซั่มมปรวนแปร บัคน
เห็นเทียงเขียงอย่างซึ ผลักเปลี่ยน กันนา
รฤกไ้ใจสยาย ๑

มายา

- ๓๘ ทำเจ็ยจักมกัให้ คนเจ็ย จิงนา
นอนนั๊กชั๊กเมือยเห็นบ หนักด้วย
สมบัตัศัฏฐะเก็ย กิณบ่น ยัแซ
เลยเจ็ยจริงจำม้วย เพราะแสรังแสทงลง ๑

ยังใจ

- ๓๙ หนักจิตรคิกชัช้อง กัยใจ จิงนอ
ความลัษปรัยทุกซัโคร จักไ้
จะนั้ญะไซ ควรคิก ไฉนนา
พุกก็เล็ยสงบไว้ว คล่องแล้วจิงชยาย ๑

สามัคคี

- ๔๐ ขรรคาหม่มมากแม่น เมืองโต กัคิ
ต่างร่วมสามัคคีใจ ค่อต้ง
จักปราคอริโทย พาลพวก อื่นแซ
เจริญสุขเพราะเสพยช้อง สิ่งซ้อสามัคคี ๑

โคลงสุภาษิต อีสปปรกรณ์

(ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ทำยนิทานททรงแปล

จากภาษาอังกฤษ)

เรื่องสุนัขป่ากับลูกแกะ

- ๑ ชาตีกักขละคุร้าย สันดาน
คงจะหาสิ่งพาล โทษให้
ถึงจักกล่าวคำหวาน คำชอบ ก็ดี
หาญหักเขาจนได้ กังข้อเขาประสงค์ ฯ

เรื่องคังคากับวิเชล

- ๒ ผู้เฉลยฉลาดถ้อย พาทิ
ถึงเรื่องจะรัก ชื่นชอบ
ผ่อนพุดผ่อนปรนก็ กลยเกลี่ย เสียนา
ฟังบ่ยากโสทพ้อง รอดพ้นภัยเกษม ฯ

เรื่องลา กับ ตั๊กแตน

- ๓ เห็นใครเขากอยเกอ การไถ ไคนา
แม่นสิ่งพินวิไสย สุกอ้าง
ตกยุคตกายใจ ทยานอยาก
ทำเทียบแข่งเขาย้าง มอกเบื่องฉิบหาย ฯ

เรื่องสุนัขบ้ากับนกกระเรียน

- ๔ ทำคุณแก่ชาติร้าย โทกเห็น
 ๕ กลับกลอกขยับขึ้น ยึดไว้
 อย่าหวังตอบแทนคืน คุณชอบ คุณนา
 ความที่พินิจได้ นับคุ้มแรงเรา ฯ

เรื่องคนเผ่าถ้ำกับช่างฟอก

- ๕ เผ่าถ้ำการกตัญญู ของคำ
 ๖ ชักฟอกไฟขาวซ้ำ คำเข้า
 ที่ช่วยยาขมขม จำ แยกถิ่น สถานนา
 สองอย่างรวมรวมเค้า คลุกได้ฉันทิ ฯ

เรื่องเด็กจับตัวเพลี้ย

- ๖ จับผิดจับถูกควา ไชวชน
 กับพูดกลลลน หลอกด้วย
 โคนพิชิตถึงคน ตันอก อักเขย
 หากว่าโคนใหญ่ม้วย มอกสันวาชนม ฯ

เรื่องไก่กับพลอย

- ๗ นิสัยใจขัดข้อง การก็
 พยสิ่งประเสริฐศรี ทิชา
 ไช้ชอบไช้ชวนม้ จิตรปราศ ถนนา
 ๘ คุงไก่อพยแก้วล้ำ หลีกแล้วเลยจร ฯ

เรื่องมดกับตักแตน

- ๘ เวลาควรรอคอย กิจการ
 แสวงหาสิ่งอันตราย เกี้ยวไว้
 เล่นเล่นละเลงงาน มัวเล่น เสียนา
 เกิดทุกข์ระไข้ ทรัพย์ต้องเคืองเข็ญ ฯ

เรื่องอาณาจักรแห่งราชสีห์

- ๙ จนมีแข่งช่อนไค้ ยุติธรรม เสมอญา
 บำราศชาคพาลกรรม กตแก่ถึง
 เจริญสุขเฉกเช่นคำ เก่าเล่า มาแซ
 กระทบช่อนอาชอกแฉ่ง เกียรติเจ้ากลางประชุม ฯ

เรื่องนายประมงเบ้าลุ่ม

- ๑๐ เป็นคนควรรอบรู้ คราวการ
 แม่นจักประกอบงาน ง่ายไค้
 ควรรำรำปาน วาวิธ นั้นๆ
 จักจิกประโยชน์ให้ เสื่อมแท้นเห็น ฯ

เรื่องกระท่ายกับเต่า

- ๑๑ เชื้อเร็วแรงเร็วทั้ง เขาวนชาญ เชียวแซ
 แม่นประมาทมละการ กัลล้า
 โฉกซำฮัฮัหาญ ห่อนหยุก บังเฮย
 กังเต่ากระท่ายทำ แข่งช้าชนะเร็ว ฯ

เรื่องคนเดินทางกับสุนัขที่เลี้ยง

- ๑๒ มีกิจจิตรห้อยช้า เขาวนัทราม
 ชักเนินเพลีนไปตาม เรืองคร้าน
 ยกตนเกลื่อนกลับความ กลยหมั่น เขานา
 ก็แต่เลี้ยงรักจ้าน อย่างนี้เนืองเนือง ฯ

เรื่องเทวดากับคนเข็นเกวียน

- ๑๓ ขั้วเกวียนตกหล่มทั้ง เกวียนวอน เจ้านา
 เทพท่านยั้งสอ เลศให้
 การตนช่วยตนถอน เองก่อน สีนา
 คนไม่ทำเองใช้ เพื่อนผู้อื่นไฉน ฯ

เรื่องสุนัขกับเงา

- ๑๔ ขนที่มีโลภล้น เหลือหลาย
 ละเก๋ามุ่งใหม่หมาย กลับแคล้ว
 โลกจนจวบตนตาย ไป่คิก ชีพนา
 เล่ห์สุนัขคายเนื้อแล้ว โลภขึ้นเงาซล ฯ

เรื่องลูกตุ่นกับแม่ตุ่น

- ๑๕ ทายชคมักสอแก้ว เกินเห็น
 ไป่คิกขุกล้ำเค็ญ ชักชิง
 วาากว่ารู้แปน เหตุแห่ง พินาศนา
 ภูตจะออกหลอกค้อง อักขัณฑ์ทรวง ฯ

เรื่องนกแซงแซวกับกา

- ๑๖ มิตรมาผูกรักด้วย ยามเรา คินา
เปรียบพิศุเขาว์ คำน้อย
มิตรคอยเมื่อท่าเภา แดคัย แค้นเฮย
ที่คำนัยกว่าร้อย โกฎิถันแหล่หลาย ฯ

เรื่องขานากับงู

- ๑๗ สันดานพาลด้อยแท้ อักคัญ ฦนา
ถึงรักผดุงมัน มากล้น
ทำคุณแบ่งปันขึ้น ทรัพย์สินเท่า ไทเฮย
ฤาจะคุ้มกัน คิกร้ายสนองเรา ฯ

เรื่องโคบาลกับโคที่หาย

- ๑๘ ทรัพย์สินในฟ้างพน ปรักพิ ภพเฮย
ยศอิภยวิกรมี่ เพิ่มไซ้
เทียบบเท่าดวงชี พิตสัก หยากเลย
รักแท้ชีพเกี่ยวไว้ ชนนันทำเนา ฯ

สุภาษิตสอนผู้เป็นข้าราชการ
(ทรงพระราชนิพนธ์ในเรื่องนิทราชาคริต)

๑	มารการจะแจ้งแจก	นิติสาร
	คามคิโยราณ	กล่าวไว้
	วุฒิประการ	ควรประกอบ ยศแซ
	สำหรับขัตติยราชไว้	เลือกเลี้ยงมนตรี ฯ
๒	หนึ่งมีชาติพื้นเมือง	เสนา นานา
	หนึ่งเจริญชนมา	อยู่แล้ว
	หนึ่งเรียนรชวิทยา	ยลทราย เสรีจแซ
	หนึ่งยังปัญญาแล้ว	ผ่องพันโคตเขลา ฯ
๓	ควรเนากำแหน่งใด	ฐานัน ครุเขย
	ฤๅบ่ควรสืบสรรพ	แท้ได้
	สองสามสิ่งสำคัญ	ควรปลูก เลี้ยงแซ
	วายว้างห่างวุฒิไ้	ท่านเว้นไปผดุง ฯ
๔	เจ้าจงดำริรู้	ประมาณ คนเทอญ
๑	พระโปรคชยเลี้ยงปาน	คังนี้
	เพราะเหตุวุฒิสถาน	ไคซึ่ง มีแซ
	เห็นตระหนักจัก	หลักพันเห่อเหิม ฯ

- ๕ จักเติมจรเข้แบบเปของ อธิบคิ
 พระราชกำหนดมณี กล่าวอ้าง
 สำหรับมาตย์มนตรี ประพฤติ ตนนา
 เจนเจชนบชนากสร้าง สิ่งล้วนควรแสง ๗
- ๖ ขยาเพลงขยาพลิกเค้า คุณภู ขรเชย
 มั่นจิตรคิกกตัญญู ต่อท้าว
 ไต่ก็ช่วยชันชู เชิดเกียรติ ท่านนา
 พระประสงค์สุกค้าว รุ่งสู้อาสา ๗
- ๗ เวลาเข้าค้ำทั้ง ความเพียร เทอญพ่อ
 ราชกิจขยาพาเหียร ขยาคร้าม
 ไปรู้รุ่งสอยเวียน ทราบผิด ชอยนา
 ประมาทมักพลาดค้ำน เถาะด้วยคิกทง ๗
- ๘ สงครามมาเหยียบค้าว แคนไกล ไกลฎา
 ทอชชีพอาสาไป ขยาคร้าม
 สงวนราชรักษาไผท ที่เกิด ตนแฮ
 ลิวเหตุเขตรชัณฑ์ข้าม ขอยฟ้ารุ่งไป ๗

- ๕ การในนครศรี
โดยแบบขบถัยการ
เห็นห่างอกคิสถาน
มลระวิหิงสาแปล
๖ รำพรรณยังไ้สน
สอนแต่พอจำยาม
งหมั่นครีตรองตาม
ทวาชคังจกช
- พิจารณา ความ
เที่ยงแท้
ทัณฑ์เที่ยง ตรงแซ
ปลกเปลื้องเคียดคณัน ๖
สัจความ
แรกน
คำแม่ สอนนา
อนเชื่อนอรรธสอน ๖

โคลงว่าด้วยความสุข

(ทรงพระราชนิพนธ์พระราชทานเป็นส่วนหนึ่งในพิพิธพากย์สุภานิต)

- ๑๑ นรชนเอนชาตื้อ
รักสุขใคร่สำราญ
คำวิหิ่ประกอบการ
หวังหลักความทุกข์ถ้วน
ศิริฐาน
ทั่วถ้วน
คิซัว ไฉนนา
เสาะข้างทางสำราญ ฯ
- ๑๒ แสลงสาสนคามปราชญ์ผู้
ว่าสุขคือเวทนา
ชีพิตเพราะเป็นอา
ทุกข์ยอมทนยากทั้ง
ปริชา กล่าวเฮย
ทุกข์
รมณ์อาฯ ทนแฮ
ถ่มล้างชีพิตลาย ฯ
- ๑๓ จักขยายแจกสุขสิ้น
ควรรับสองอย่างใน
สุขกายและสุขใจ
สุขจิตรับพิศพิศ
ฉันทิโก ไฉนอ
สิ้น
ทน
จำแนก นามนา
ว่าล้ำสุขสถนธ์ ฯ
- ๑๔ เพราะชนหวังสุขกล้า
จึงกอบกิจเพิ่มพูน
ประโยชน์ยิ่งสมบุรณ
ไค้สุขบ้างทุกข์บ้าง
เปนมูล
แผ่กว้าง
ขมิสศ ประสงค์เลย
เพื่อล้นเหลือชยาน ฯ

- ๕ ไบรณย่อมกล่าวอ้าง ขอกอรรณ
 ว่าทุกข์เทียบกังพิสตร ส่วน^{นี้}พน
 ความสุขซึ่งมี^{นี้}จัก เป็นคอก ทวงแซ
 ยกเหตุให้เห็น^{นี้}คน ตลอดจนต้องพลิกขา ฯ
- ๖ ผู้ว่าสุขมากแย่ง ยืนยัน กล่าวเฮย
 ให้เทียบทุกข์สุขขึ้น แพนกไว้
 สำรวลและโคกคัลย์ ไกมาก สมัยฮา
 หัวหากมากกว่าให้ เหตุ^{นี้}พินสุขหลาย ฯ
- ๗ อธิบายความคึกทั้ง สองประการ ^{นี้}พ่อ
 คำแรกกล่าวพิสตร ยิ่ง^{นี้}สน
 คำหลังลทวิจารณ์ จนหยาย เกินแล
 ขอลักคักความทัน แต่งแต้มตามใจ ฯ
- ๘ ผู้ใดมีสุขแม่น เสื่อมสยาย ลงเนอ
 นับว่าทุกข์เข็ญมกราย กลับริ้น
 ผู้ทุกข์เมื่อทุกข์คลาย คงประสพ สุขแซ
 สุขและทุกข์คอยกระทัน ทุกครั้ง^{นี้}คราวแปลง ฯ

- ๕ ๕ ควรแสวงสุขทุกข์เข้า คู่กัน
 นำสุขทุกข์คงพัน ผูกท่าย
 อยากสุขย่อมนำสรรพ ทุกข์เกิด มีแซ
 ต่างแต่ชั่วเร็วร้าย อ่อนด้วยทางเกิน ฯ
- ๖ ๖ อยากเกินทุกข์เกิด กอบกิจ
 สุขห่อนยังยืนสนิท เน้นชั่ว
 ส่วนทุกข์ท่อนองคิก ตามสั่ง แรงนา
 อีกมักชักลากล้ำ ยิ่งล้ำสุขหลาย ฯ
- ๗ ๗ ขวนขวายหาสุขด้วย ความสุข วิตแล
 ย่อมจะสมจิตรลุด แน่นแน่น
 ทุกข์กระทอนห่อนแรงๆ กังๆ วิตพอ
 แต่ไปพ้นค้ำแค้น ครอบไถ่ภายหลัง ฯ
- ๘ ๘ ยังหวังความสุขสิ้น ทราบใด
 จักละหลักทุกข์ไฉน ห่อนได้
 ทุกข์จะระงับไป เพราะระงับ สุขแซ
 รักสุขเกลียดทุกข์ให้ ประหยัดยังระวังใจ ฯ

๑๓	ผู้ไถยนิรภัยและ	ยินดี ทักขนา
	ทุกซ่สุขข้อมไ้มี	หมคเชื้อ
	ทวงจิตรปราศราศี	เป็นสุข ยิ่งแซ
	นึ่งหยกศศทางเมอ	สุขนินฤพาน ฯ
๑๔	เรียงสารจวนจวบสิ้น	เวลา พิมพ์ไซย
	เวอมากลากเซ็นมา	๔๗ ๕๗
	ผู้แทนสภานา	ยกถูก เกณฑ์แซ
	ควรสืบสามบทแก้	สุขทั้งโลกย์ธรรม ฯ

• โคลงเรื่องนี้แต่งเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๑ ในป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศได้ทรงรับเลือกเป็นสภานาจอหอพระสมุทวชิรญาณ ยังทรงพระเชาว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงรับเป็นผู้แทนสภานาจอ

โคลงสุภาษิตบางปะอิน

(ทรงพระราชนิพนธ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๐)

ความรัก

- ๑ รักเมื่อรักญาตินี้ รักผิด กันนอ
ญาติรักสนิท } รัก }
รักญาติ } ห่อน }
ขาคิทรปลื้ม } ได้ }
รักเมื่อทั้งชีวิต คนเลียบ
กลต่างก้าว แทนกัน
ยามเกลียด ภัยตรู ฯ
ไข้อยากไกล กลยัมนัน
๒ พี่รักนุชนาฏควย เหนใจ ริงแซ
ไซ้รักรูปวิไล เลิศล้ำ
ชื่นจิตรแท้หล่อนไซ คำชอ
อีกสิ่งปฏิบัติซ้ำ ส่งให้รักแรง ฯ
๓ รักลูกผูกจิตรเพียง รักตน
ชอยากแต่ให้ทีกล ภัยร้าย
จำจักรวังผจญ จิตรลพ ตนแซ
แม่ปลื้มเป็นชั่วคล้าย กัยเลียงรักงู ฯ

- ๔ รักคนควรให้คิด สงวนตน
 ขยับประมาทกรรมล หมิ่นคลัง
 ภัยนอกและในกล ไทเกิด มีแฮ
 ย้ายคเร็วอย่ารัง รอคไ้ชนม์ขึ้น ฯ

ความเกลียดชัง

- ๑ ชังชอบประกอบไ้กล กล้วยกล้วย
 ชั่วเมื่อก็ยังมี ว่าร้าย
 เมื่อตัวชั่วตาหลับ ลืมหมด
 คักงหมกมอมยาย บิดขี้ของชวนชัง ฯ
- ๒ นำชังตั้งแต่เฝ้า หวงหิงษ์
 คักทำดมึงทง กรวดเกรียว
 เถอะเถอะอย่าอของ ไปอีก
 รู้เท่าเจ้าคอกเปรี๊ยว บุคแล้วจงชัง ฯ

ความงาม

- ๑ งามโฉมโฉมนี้มน้อง นงลักษณ์
 งามเกศกรรณรัยพัคตร ผ่องแผ้ว
 ชนงเนตรนุชนารัก งามรัย กัณหา
 งามโอษฐ์เอนอศัดแพรว เพริศพริ้มรายทนต์ ฯ

- ๒ นาสิกสมรแม่นแม่น กลขอ
 ปรางเปล่งเต็งแลลขอ ขอบนื้อ
 งามรทงชวททงสอ สองไหล่ ผายแซ
 รทวยอ่อนสองกรเกอ กอบนัวหัดักงาม ฯ
- ๓ สองฉันทียมเทียบด้วย สัตยง กชแซ
 งามรูปอรเฮอร์องค์ ไซ่ซัก
 คำเนนทั้งนางหงส์ เหวให้
 งามยาทงามเพลาอ้า เอี่ยมทั้งสรวพงค์ ฯ
- ๔ งามจิรติมารยาทเจ้า งอนงาม
 งามพุกงามยมยาม ยั่วแย้ม
 งามเคื่องระคายความ คมเคี้ยค คั่นแซ
 งามเลิศลักษณ์แต่งแต้ม ผ่อนฉ่ำพางาม ฯ
- ๕ งามจริงคุยกกล่าวอ้าง ทุกอัน
 ยามหลับละเมอฝัน ห่อนวัน
 ลมเนตรนกกกระสัน รักรูป นังนา
 งามรัยจิตรใจเทน ทิคค้องตางาม ฯ

- ๖ งามนักรักแล้วยิ่ง เห็นงอน งามนา
 ยิ่งพิศจิตรจงสมร สุกปล้ำ
 จักใคร่ออกโอรฐวอน วรรณภู เรียมเอ๋ย
 งามทั้งจักกลืนกล้ำ แกล้วไว้ในทรวง ฯ

ความเบื้อหน้า

- ๑ ฉะนางข้างพุกไถย ลกเหลือ
 กลอกกลัษชัยเจือ ปดไย
 ยามชอร่อนโอรฐเฝ้า พังหนวก หนา
 เชิงหล่อนซ่อนเลียโอ อวคอ้างแต่ก็ ฯ

ความเบื้อหลัง

- ๑ ยศกั๊กสัมบัศพร้อม ไพบูลย์
 เชอมาคยชาติตระกูล เก่าล้ำ
 จักปนปะไพร่ปน ทองครู่ กาฐแซ
 จำหยังแม่นหย่อนซ้ำ เซอะสนเสียววงศ์ ฯ

- ๒ มัยศัมพัชร์พยซ้ำ สะสว
 หญิงอยากจะเขออวย อ่อนให้
 งอนง้อก็เขินขวย เขาจัก แคลสนนา
 ผิดก็หาใหม่ได้ เกือคร้อนรนไย ฯ

๑๑ หญิงหึงเชือกคัท
 คิกคัแต่เลือกคัก
 ไปชมจับตัวคัก
 สันทรพย์เสียดักก็คัก
 สมบัติ
 ชักช้อง
 ชักสอ สมแซ
 ตกซ้ำอปรมาณ ฯ

๑๒ หึงเยอเผยอยกโขง
 กิ่งก่าไคทองกล
 หึงนักรักให้ผล
 เณรเสพยาพิษสัน
 ยอดคน
 เบียงนั้
 พลันไค่น หักแซ
 สุกสันเลียบสนม ฯ

๑๓ ชนหึงไปชอบควย
 พาลชอบพาลเพราะใจ
 ชนปราชญ์ชอบปราชญ์ไซ
 หึงค่อหึงกลับจ้อง
 ชนใด
 ค่อค้อง
 คำชอบ กันแซ
 จ่อหน้างามสาน ฯ

ความอาลัย

๑๔ ลงกระโตสามคันแล้ว
 มีแต่ข้อลำเค็ญ
 โบราณท่านเล็งเห็น
 เพราะห่วงหนแห่งหึง
 ไปเป็น สุขแซ
 ชุ่นช้อง
 หากกล่าว ไว้แซ
 หับให้อาลัย ฯ

๒ ๑ อาลัยในถิ่นนี้ เติมเรา
 เคยอยู่เคยนอนเนา เน้นซ้ำ
 อาลัยยิ่งในเขา วมาลัยมิ่ง มิตรแซ
 เคยอยู่เคยเห็นหน้า แนนือเรียมนอน ฯ

๓ ๑ อาลัยใจออกนอ นอนร้อย
 ชลเนตรเหวอะเผลอผอย ผ่าวร้อน
 เสียดแรงที่คึดสอย สนวนสอย
 ไปจึ่งรักช้อน ช้อนชื้อชายชม ฯ

ความฤษยา

๑ ๑ ใครที่ไยนิ่งไค ใจนิก หึงษ์เฮย
 เกรงจักหาญหัวชัก ค้อสู้
 วิตกกอกทักทัก คอยทิม แทงแซ
 กว่าละม่อมจุ่ม อ่อนแล้วจึ่งสยาย ฯ

๒ ๑ ฤษยาพาเกิดทวย โลกนิก
 โลกทรัพย์โลกยศศักดิ์ สขลัน
 ะคิแต่เคี้ยวทัก เต็มอ้อม คนแซ
 ชนเช่นนี้ชอบคั้น ฝักผู้ชื่นเผย ฯ

- ๓ เป็นหญิงหึงห์เหตทุกข์ ความรัก
 ๑๐ ญไม่น่าชังนัก เช่นนั้น
 เพราะกลัวว่าชายจัก งามจัก คนแซ
 หากว่าแก่ถึงกัน กักแล้วเกินที ฯ

ความพยายาม

- ๑ เจ็บจิตรคึกซัดแค้น เคืองนัก
 บิดกุดพุดเบองยัก ล้อลั่น
 จีบคกปดประจักษ์ จำต ใวนา
 พยายามชาติคนปล้น ปรักคุ่มวันตาย ฯ
- ๒ เปลาเปลาเอาพุดชน ทัดม
 โทยแต่ตัวนิยม ขยากไต้
 แม้นตายก่อนก็สม ใจจ่ง เผานา
 ฝิ่บ่ตายก่อนไ้ จักจ้องคอบเผา ฯ
- ๓ พยายามชาติหนึ่งแพ รู้หญิง
 เจ็บทั้งขื่นพิษยง ขกย่อน
 แค้นชายหมิ่นชายจริง ใจอา
 แม้นไม่คอบเต็มร้อน ไซ้เชื้อชายชาญ ฯ

ความอาบ

- ๑ ขกเข็ยอนาดไ้ ชายนัก
 หมายมอขรักไ้รัก ร่วมข้าง
 เปนชายและหญิงผลัก รักทั้ง น้หนา
 คิคไ้คร่กันป่ากว้าง กว่าม้วยเมื่อมรณ ๑
- ๒ แสนอาบหมายจักม้วย ไม่คั้น เถยนา
 ชายสละเหลือน ^๕ ฝ่น พักครู่ ^๕ ฐ
 แค้นรักสลักกลืน ไ้คล่อง กายฤ
 เสียดจั้งเสียด ^๕ ฐ สแล้วทำไฉน ๑
- ๓ ทุนนอยไ้เทียบหน้า ^๕ เพนฝูง
 ไร้ ^๕ ฐ พงพาพญ ^๕ ยกค่อน
 สูงศักดิ์ชกคนสูง สมเพศ
 ชายเร้งชายอกร่อน ร่มเพียงเพลิงเผา ๑
- ๔ สิ่งไ้ทำผิดค้อง จำอาบ
 ถึงบ่อาบบ่มลาย ชั่วล้าง
 ทำชอบไ้ควรหมาย อาบอัย
 ชอบจะชชชอบอ้าง ออกให้หายอาบ ๑

- ๕ ๑ อายยาปย้ออา^๕เขื่อน มารษา
 อีกรักร่วมภรรยา ท่านห้าม
 ลักทรัพย์เสพสุรา ผลาญสัตว์
 สิ่งชั่วกลัวอายคร้าม ชุ่ยแล้วไปสวรรค์ ฯ
- ๖ ๑ ความอายอา^๕ยั้งบึก การประทุษ
 แม้นอายจักรุก เร่งร้าย
 คติโลกและธรรมยุติ อยู่แต่ อายแซ
 แม้นมีอายลม้าย แม่นมั่นเคียรฉาน
- ความขลาด
- ๗ ๑ กลัวทาบหมายต่อต้าน มฤตยู
 กลัวแก่กลัวเจ็บกู ทั้งยำ
 กลัวยาปย้อวงยู ชาพรำ วอนแซ
 กลัวทั้งนี้ฤกกล้า คลาคพันมัจจุ^๕ ๑
- ๘ ๑ กลัวคำคนพุกไ้ ปกสนิท
 กลัวเล่ห์^๕ล้นงูพิษ พ่นร้าย
 เปนช่องฉกชีวิต วายชีพ
 จำปลากหวาก^๕หวนย้าย ชัก^๕เขื่องคนหนี ๑

๓๓

- ๑๓ ๐ กลัวผีผ่นแล้ว ไข่หลอน หลอกเลย
กลัวสัตว์ร้ายอย่างจร ปากกว้าง
กลัวน้ำอย่าลงคอน เวรค่าม สมุทแซ
กลัวแคล้วหลอกกลาง หลีกหนีไหน ๆ
- ๑๔ ๐ ใครใครใส่เฝ้าวา กลัวกรร ขาแซ
ไซ้ชาติยักษา เสพเนอ
เกรงแต่จักโกถา หลอออน หูเอย
เมี่ยมมากกลัวหมคเซอ ชาติผู้เมอ ๑
- ๑๕ ๐ สู้ถนอมอมจิตรเจ้า งามรัก
โตชกเคื่องน้องนัก งามชง
ถึงเจ้าผดพิงก งามเอยก เสียนา
วานแต่หน้าอย่าขัง บิดให้หลังเรียม ๑
- ๑๖ ๐ ขลาคโคไม่แม่นแรก รักหญิง
ชนชาประหม่าจริง จิตรเต้น
ร้อนเหลือเหงื่อหยดตึง เต็มเขยอก ผัวแซ
กระหมกกระหมิกมิกเม้น ไม่ซ้ำคำหาย ๑

ความกล้า

- ๑ คนกล้าสามารถอ้าง ขวคอขรม
อยู่หอกล่อ่งหนสคม ผูกผ้า
เห็นกล้าอย่าเพ้อชม ยามเล่น
กล้าเล่นกับแกลวกกล้า คึกกันคนละเพลง ฯ
- ๒ คัสตรากุมเกาะไว้ กั๊กกร ตนแซ
เข้าสู่ท่ามกลางสมร มั่วกลุ้ม
แม่นปราชสูรชาติหยอน แลยงค์ ตูแซ
อาวุธตนข่ม ชีฟไต้ชัยโดน ฯ
- ๓ ทวยหาญจำหนึ่ยม หนรณ
ขริรักษ้าวแกนตน ทวยม้วย
มากตายท่ามกลางผญ ริงขอ แฉล้มแซ
ฝิรอกเรือขยคัวย อยู่ท้าวแกนเกษม ฯ
- ๔ พลเรือนขอขริรักษ ราชกิจ
ยามเกิดการต่อคิก ทอบตัน
ควรอ่อนผ่อนผันคิก จนสุก คิกแซ
ควรอาวอาศคัก้าน ชีฟใช้ คือกะพาน ฯ

- ๕
๑ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงกอบสรภาพสรรพ
ควรในนครกัน
มีศักดิ์ของพลม้วน
เถลิงถวัลย์ ราชเศ
สมถวัน
นิกรกาจ โกงแซ
มีวเข้าสู่สมร ฯ

ความเกียจคร้าน

- ๑ เกียจคร้านการดำช้ำ เหล่าสฤ
เพียงแต่หาหนุทน ไล่ทั้ง
มีวนอนนั่งเงองนง งามเปล่า
ไล่เหยแห่งจักรวาล ไร้ให้หาใคร ฯ
- ๒ ขาวอมนั้นเกียจคร้าน อานชัค
จนถนิมจับถนัค หนักคต
วิทยาเกียจซัอมหัค หายเลื่อม
จนจวบเขาจวังวอ จักใช้ฉนโก ฯ

ความเพียร

- ๑ หมั่นเพียรเวียนรู้แต่ ยังเยาว์
เมื่อเติบโตตามเลา เล่ห์รู้
หากินกอบการเอา ประโยชน์ คนเซย
เพียรชอขประกอบกั ก่อสร้างตนเกษม ฯ

- ๒ ๑ มีเพียรประคองได้ ชุมทรัพย์
 มากประมาณโกฏิ นับ ไช้ถ้วน
 เป็นพันภาคภูมิ ภาร่ำ เรือนนา
 ความสุขสมบัติล้วน เสรีได้โดยเพียร ฯ
- ๓ ๑ ผู้มีชาติเลี้ยง ภูลวงค์
 ประมาทศรัทธา ทน ๑
 ไช้เพียรกลับพาพงศ์ คนเสื่อม สุนัข
 นานหน้อยค้อยตกขำ หมกเขมม ๑
- ๔ ๑ ชนใดมีชาติชั่ว เลวทราม
 เพียรอุส่าห์พยายาม หมั่นหมั่น
 อยู่บ่อยู่บ่ผลความ รู้แก่ เกินแซ
 กลียุคใหญ่ยิ่งขึ้น เช่นเชื้อผู้ ๑
- ๕ ๑ ขาคเพียรสิ่งหนึ่งนี้ ชั่วหนัก
 คืออุปมงคลชก ถ้อยแท้
 ห้ามทรัพย์อภัยศกัก ความสุข สบายแฮ
 เป็นอภัพแล้วแล้ ทลอดทั้งโลกธรรม ฯ

บุตติธรรม

- ๑ บุตติธรรมคำออกอ้าง เขาจริง ไฉนญา
ใช้เพราะพล่อยพล่อยพึง พากอ้าง
ธรรมจริงจะท้องอิง คำอวด ไยเชย
เห็นท่วยท้องจ้าง จำให้ใครญา ฯ
- ๒ บุตติธรรมสำหรับผู้ อิ่มหน้า
อิมบค้อมทรัพย์ล้ำ เร็วแล้ว
ชกคิห่อนชักนำ จิตรหนัก นักแซ
จึงอาจะรู้แล้ว ผ่องแท่บุตติธรรม ฯ
- ๓ บุตติธรรมสำหรับท้อง ราชทวี
ใครจะว่าไยมี ไยไต่
แม้นข้าจะกระลี้ ลูกใหญ่ หลวงแซ
คนต่างคนอยากให้ แท้ลวันตนก็ ฯ
- ๔ ผู้ใหญ่ไรไร้ศรั้ง บุตติธรรม
ห่อนใหญ่อยู่นานวัน มั่งลัม
ผู้น้อยประพฤคิณ ผิดจาก ธรรมแซ
มักจะไม่พนักัม เกศเข้าค้ายาว ฯ

ความโหมนัส

- ๑ การโตใจสัตว์ทั้ง สุนทรีย
 ฤๅกรลัษเป็นผิต แผลกขัง
 โทมนัสคักอันจิตร จักเปรียบ ใดเฮย
 เจ็บเพราะผิตบักบ้อง ปกขัทธิสุญ ๑
- ๒ เมียรักคักก็ใหญ่ไค้ แต่งงาน
 แปรประทุษฐจิตรพาส พ่างซู้
 โทมนัสถนิกปาน ยินบัก อกเฮย
 สุกุรสุครอันรู้ เกียงแกกกลไก ๑
- ๓ บุตรสันชนม์ชีพเคระ้า เสียใจ จริงนอ
 เมียรักร่วมหฤไทย ท้าวซ้า
 มารดาบิทรไป ปรโลก ลัยแซ
 สามโคกไผ่สุขล้า เล่ห์แม่นั่งถึงตน ๑
- ๔ โทมนัสคักก็ยวาร์อัน แรงนิก นาพ่อ
 แม้นมากหนกนิกมิก ยิงวาร์
 ฤๅจักยิ่งชวนชัก พาผิต เพิ่มแซ
 นิ่งนึ่งก่อยคิกยอัน ยักย้ายภายหลัง ๑

- ๕ โทมนัสจักเทียบข้อ ทางธรรม
 เหตุเพราะอวิชานำ เกิดพร้อม
 แม่ไถ้โรธล่ำ กั๊กกั๊ก ทุกข์แซ
 จักรงจิตรอน้อม แน่น้วนฤพาน ฯ

ความโสมนัส

- ๑ ทำทานการสละสัน สยสถาน
 จงประกอบสามกาล เกิดพร้อม
 แรกคึกคะหนาทาน ทำเสร็จ แล้วแซ
 โสมนัสมาโนชน้อม นั้นนั่นเป็นบุญ ฯ
- ๒ โสมนัสจักพจ้อ เจียนกะเจิง เจ็นเฮย
 ใครสกลักขวิคเบ้ง ย่นย
 ทาวลมเลอนลอยเหลิง ลงยาก ขย่นา
 รู้สักรามโคกชั๊ กลั๊ยไค้คนโต ฯ
- ๓ โสมนัสครั้งหนึ่งนั้น โจนุ๊ก
 อักขวชเณรคุสนุก นกยม
 ขวชพระไยเป็นสข อยากสั๊ก
 ครันสยสาวนอยบ่ม บ้างไค้ไปสวรค์ ฯ

- ๔ ผู้ก้มศีรษะสร้าง ญูทาน
 มากแต่ผลไย่ปาน ไพร่พื้น
 ฟู ฟู ฟู ฟู มนัสชน ชมแซ
 โสมนัสศรัทธาคัน จิตรเพียงพันคุณ ฯ

ความคด

- ๑ สยปลั๊กกั๊กกลอกกั๊ก เจียนกลม
 เข้าชิตสนิทสนม หยบยม
 ของใช้เครื่องทองถม ทำสาย สุนัขแซ
 พุกหล่อแต่พอปลั๊ก แผลกถ้าย่าทง ฯ
- ๒ บ้างคนฉลาดล้ำ เลิศเหลือ
 เสียดแต่จวิศจิกใจ บิกเขี้ยว
 เจริญจึงพ้นเผอ พังยาก
 แม้นประมาทฉลาดเลี้ยว เล่ห์เหลี่ยมแกมโกง ฯ
- ๓ อ้ายเจ้าเจ้าเล่ห์รู้ อูปเท
 หลายอย่างช่างปรวนเปร ปรกไย่
 ใครเชื่อเสน่ห์เห หันสู่ หาแซ
 จักฉิบหายเจ้าโหล่ หมกหลั่นทัวไทน์ ฯ

- ๔ ภาษี^๕เรือก^๕ราช^๕ภู^๕ร^๕ก^๕ำ
 ช้า^๕ชู่^๕ร^๕เริง^๕ร^๕ก^๕
 ส^๕ง^๕ห^๕ล^๕ว^๕ง^๕ท^๕ัก^๕ท^๕ว^๕ง^๕ท^๕ัก^๕
 โกง^๕เซ^๕น^๕น^๕ไ^๕ป^๕ัน^๕
 ๕ โกง^๕น^๕ัก^๕จ^๕ัก^๕ค^๕ย^๕ท^๕ว^๕ย^๕
 เขา^๕ท^๕ร^๕า^๕ย^๕ส^๕น^๕ค^๕ไ^๕ว^๕
 โกง^๕ช^๕น^๕ค^๕ย^๕ค^๕ค^๕ค^๕ใน^๕
 ร^๕ำ^๕ย^๕ย^๕ง^๕ส^๕ง^๕ห^๕น^๕ไ^๕ก^๕
 ๕ เกิน^๕พิ^๕ก^๕ัก^๕
 เย^๕ย^๕ง^๕ป^๕ล^๕ัน^๕
 เติ^๕ม^๕ซ^๕อ^๕ ฉ^๕น^๕แ^๕ะ
 ผิ^๕ค^๕พ^๕้อง^๕ร^๕า^๕ช^๕ภ^๕ิ^๕ย^๕ ๑
 ๕ ผู้^๕ไ^๕ก^๕ ไ^๕ค^๕ฎ^๕า^๕
 ห^๕อ^๕น^๕ไ^๕ก^๕ส^๕
 พ^๕ัก^๕ค^๕ร^๕ซ^๕อ^๕น^๕ โกง^๕น^๕า^๕
 แ^๕ค^๕ร^๕ู^๕เ^๕ย^๕ม^๕ท^๕น^๕ ๑
 ๕ ความ^๕ซ^๕อ^๕
 ๕ เป^๕น^๕ห^๕ญ^๕ิง^๕ส^๕ค^๕ย^๕ซ^๕อ^๕ท^๕ว^๕ย^๕
 ส^๕ว^๕า^๕มี^๕
 ส^๕ง^๕ซ^๕ัก^๕แ^๕ค^๕ล^๕ง^๕ร^๕า^๕ค^๕
 ห^๕อ^๕น^๕ซ^๕อ^๕ง^๕
 ค^๕ว^๕า^๕ม^๕ล^๕ย^๕ร^๕ำ^๕ว^๕า^๕ท^๕
 ย^๕แ^๕พ^๕ร^๕ัง^๕ พ^๕ร^๕า^๕ย^๕น^๕า^๕
 ก^๕า^๕ร^๕ซ^๕ว^๕ซ^๕ว^๕ย^๕ซ^๕ว^๕ย^๕ซ^๕ว^๕ย^๕
 ป^๕ก^๕เ^๕ย^๕ำ^๕ง^๕ำ^๕ร^๕เ^๕ว^๕เ^๕น^๕ ๑
 ๕ ส^๕ม^๕ฉ^๕น^๕น^๕ย^๕ว^๕า^๕เซ^๕อ^๕
 ซ^๕ิน^๕ย^๕ท^๕ร^๕
 ป^๕ร^๕ะ^๕พ^๕ฤ^๕ค^๕ิ^๕ซ^๕อ^๕ค^๕ิ^๕ล^๕ย^๕ร^๕ิ^๕ส^๕ท^๕ธิ^๕
 ส^๕ย^๕ค^๕อ^๕ง^๕
 จ^๕ำ^๕แ^๕น^๕ก^๕แ^๕จ^๕ก^๕ร^๕ร^๕ม^๕พ^๕ท^๕
 ไ^๕ว^๕า^๕ท^๕ ส^๕อ^๕น^๕แ^๕ะ
 แ^๕ก^๕เ^๕ห^๕ม^๕ุ^๕ส^๕า^๕ธ^๕ช^๕น^๕พ^๕ร^๕อ^๕ง^๕
 ส^๕ค^๕ย^๕ร^๕ู^๕อ^๕ม^๕ค^๕ท^๕ร^๕ร^๕ม^๕ ๑

๓	เป็นข้าราชกิจทั้ง	กตัญญู
	สัตย์ซื่อถือเจ้าชู	เชิดไว้
	บเป็นแต่ปากค	คำอวด อ้างแซ
	ตลอดชีพชั่วตัวไ้	ห่อนกลิ้งกลับกลาย ฯ

ความโกรธ

๑	เป็นคนไทยะกล้า	เกินขนาด
	บ่าวไพร่ฝึกสักหยาค	หนึ่งน้อย
	ทำไทยเหมือนจนซาก	ใจกบ ไม้แซ
	ต้องโทษโสศกรมคัธย	ตึกเต้าตนตาม ฯ
๒	ความโกรธกำเริบร้าย	รุนแรง
	ไ้ฝึกคึกคักแผลง	พลาคถ้อย
	ศรีเสร์จึ่งสำแดง	ความโกรธ
	ว่าถูกคำหนึ่งน้อย	บ่าวคว้ามขามเหลื่อ ฯ
๓	สันดานพาลคุร้าย	เกะกะ
	ถือทฤษฐิมานะ	ค่อสู้
	ลูอำนาจไทยะ	มุ่นหมก ไปเฮย
	โตนฝึกไ้คึกครู้	สีกแล้วเสียบความ ฯ

- ๕ ๑ หลงเมี่ยมมอยกให้ ว่าการ แทนฤฯ
 คงระเกิครำคาญ ชุ่นซ้อง
 เพราะโลกเล่นอนสาร สิ้นทรัพย์ บั่นแซ
 ยกเชือกซื้อผัวข้อง ประกอบร้ายชายผัว ฯ
- ๕ ๑ ผัวรักเคยร่วมเกล้า คลังชม
 เฉยฉากขากเขื่อนรยม ย่อมใหม่
 ทั้งแค้นและรักกรม คาลโคก
 ไร้สุขแต่โคกให้ เหตุทวยความหลง ฯ

NATIONAL LIBRARY

โคลงกระทู้สุภาษิต

(ทรงพระราชนิพนธ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๐)

- ๑ ๐ รู้ แล้วไข่มั่นตั้ง ใจทำ
รัก แค้นไข่นำ ชอบให้
จัก จักชั่วช้า เห็นยกแน่ ไฉนนา
ก็ แลร้ายจักได้ เสรีภัยตนทำ ฯ
- ๒ ๐ เห็น ใจไข่มั่นด้วย กววมล พี่เขย
งาม ผาถงามพิศยล หยากฟ้า
ตาม นชพัสคทน ตามคึก
ใจ พี่เห็นงามกล้า คักค่านไครณิน ฯ
- ๓ ๐ เห็น คักวักแล้ว เต็มใจ
งาม เนตรเราอย่างไร ห่อนร้อ
ตาม จิตรอย่าตามใคร จักเขยอ เสียแฮ
ใจ ค่างใจจ่าก็อ กุญไคเห็นคัก ฯ
- ๔ ๐ หยิ่ง นักจักคยไค กัยใคร
ไป สู่ประชุมไหน แดกฉ้าย
ใคร ใครบ่อยากไป พบประ ตนแฮ
ชม แต่คนเกี้ยวหม้าย เพื่อนผู้หม่พวง ฯ

- ๕ อาลัย มละนัง เนาวัง
 ใจห้วง เป็นบ่วงหลัง ลอคแคล้ว
 บึงหน่วง ประหนึ่งคัง ยุ่ง เสริมแซ
 ซ้ำหนัก หฤทัยซึ้ง ชักกลุ้มรุมโรม ๖
- ๖ รั้ว อายห่อนแอบเฮื้อ เอาสิน ขนแซ
 อาย ขาปทรายผิผืน ห่อนพ้อง
 วาย ทวีปชอกหาหิน ทางอื่น เอาเฮย
 ทุกซ์ บ่ถึงคนต๋อง ไทษร้ายภายหลัง ๖
- ๗ รั้ว ประหยัคคัศรากกกล้า พาทาย
 ขลาก หน้อยค้อยขบขบยาบ ออย่าห้าว
 ซาก ไทษโทกภัยสยาบ สมจิตร
 ผิก คาคมาก้าวร้าว เกิดร้ายตายโหง ๖
- ๘ รั้ว ศิลปศาสตรสัน สยสถาน
 กล้า และกล้าสารหาญ เคิกสู้
 พา พลประัญยาน ปรบัักษ์ ขั่นแซ
 ชอบ เกิดเพราะทนทุกข์ เกียรติไว้ ในณรงค์ ๖

ความเกียจคร้าน

๘ เกียจ การผู้^ลอื่นแก^ลง รังเกียจ
 ๙ คร้าน มากไม่^ลอยากเหี้ยม^ล หัก^ลถ^ลค^ลอง
 การ คน^ลข^ลน^ลย^ลเล^ลอ^ลย^ลก ใ^ลย^ลอยาก ใ^ลย^ลแซ
 เสียด ทร^ลพ^ลย^ลส^ลน^ลพ^ลว^ลก^ลพ^ลอง เผ^ลา^ลผู้^ลหม^ลพ^ลง^ลศ^ล ๖

ความเพียร

๑๐ เพียร บ้าง^ลอย่าง^ลไ^ลก^ลแ^ลว^ล เข้า^ลพ^ลอง
 ค^ล เพราะ^ลทน^ลเ^ล็ก^ลค^ลน^ลของ แ^ลย^ลย^ลอ
 มี ของ^ลเล^ล็ก^ลน^ลข^ลย^ลย^ลอง แ^ลก^ลเป^ลล^ลย^ลน
 ผล เ^ลม^ลเพราะ^ลเพ^ลย^ลร^ลค^ลอ จ^ลง^ลไ^ลย^ลง^ลต^ลน ๖

พระอุปสมเด็จเจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ สุขุมขัตติยกัลยาวัดี

กรมหลวงสรสรณ์โกสินทร เมื่อพระชันษา ๔๐ ปี

ทรงฉายกับพระนางเจ้า ฯ พระมารดา

และสมเด็จเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต พระอนุชา

สุภาษิตโสฬศไตรยางค์

(ทรงพระราชนิพนธ์ แปลจากภาษาอังกฤษ)

- ๑ ปราชัญญ์แสดงคำวิหัตวัย ไตรยางค์
โสฬศหมกหมวกปาง ก่อนอ้าง
เป็นมาติกาทาง บัณฑิต แสงขอบ
หวังสวัสดิ์ชัยจักทุกษ์สร้าง สืบสร้างกุศล ฯ

สามสิ่งควรรัก

- ๑ ความกล้า, ความสุภาพ, ความรักใคร่,
๑ ควรกล้ากลัวด้อย ทั้งหทัย แท้แท้
สุภาพพจนภายใน จิตรพร้อม
ความรักประจักษ์ใจ จริงแน่ นอนฤ
สามสิ่งควรรักน้อม จิตรให้สนิทจริง ฯ

สามสิ่งควรชม

- ๒ อำนาจปัญญา, เกียรติยศ, มีมารยาท,
๒ ปัญญาสติล้ำ เลิศญาณ
อำนาจศักดิ์ศฤงคาร มั่งขวัญ
มารยาทเรียบร้อยล้ำ สดงามเงื่อน งามนอ
สามสิ่งควรรักตั้ง แท้จริงสรรเสริญ ฯ

สามสิ่งควรเกลียด

ความกลัว, ความหึงงำเรียว, อักตัญญู,

- ๓ ใยาปจิตรหายร้าย ทารณ
 ๑ กำนเรียวเอยเกินสกุล หึงก้อ
 อีกหนึ่งห่อนรู้คุณ ไครปลูก ผังแซ
 สามสิ่งควรเกลียดท้อ จิตรแท้อย่าสมาน ฯ

สามสิ่งควรรังเกียจติเตียน

ชั่วเลวทราม, มารยา, ฤษยา,

- ๔ ใช่วัวชาติคำซ้ำ ทรชน
 ๑ ทูริตมารยาปน ปกไว้
 หึงมิจิตรคิกเกลียดคน ดีกว่า ทัวแซ
 สามส่วนควรเกลียดไกล เกลียดช้องสมาคม ฯ

สามสิ่งควรเคารพ

ศาสนา, ยุติธรรม, ความประพฤติเป็นประโยชน์ทั่วไปไม่ละเพาะตัวเอง,

- ๕ ศาสนาสอนสั่งให้ ประพฤติดี
 ๑ หนึ่งยุติธรรมไปมี เลือคน
 ประพฤติเพื่อประโยชน์ศรี สวัสดิ์ทั่ว กันแซ
 สามสิ่งควรรอบรู้ เคารพเรืองเจริญคุณ

สามสิ่งควรยินดี

งาม, ทรงตรง, ไทยแก่ตน,

- ๖ สรรพางค์โสภาคย์พร้อม ัญญลักษณ์
 ภาณิตจิตรประจักษ์ ุชพร้อม
 เปนสุขโสทคนรัก การชอบ ธรรมนา
 สามสิ่งควรชกน้อม จิตรให้ยินดี ฯ

สามสิ่งควรปรารถนา

ความสุขสบาย, มิตรสหายที่คึก, ใจสบายปรุโปร่ง,

- ๗ สุขกายวายโรคร้อน ำคาญ
 มากเพื่อนผู้วานการ ีพได้
 จิตรแผ้วผ่องสำราญ รมย์สุข เกษมแซ
 สามสิ่งควรรักให้ ีบริอันปรารถนา ฯ

สามสิ่งควรอันวอนขอ

ความเชื่องดื้อ, ความสงบ, ใจบริสุทธิ์,

- ๘ ศรัทธาทำจิตรหมั่น คงตรง
 สงบรับคัมภ์ประสงค์ สิ่งเศร้า
 จิตรสอาดปราศสิ่งพะวง วุ่นชุ่น หมองแซ
 สามส่วนควรใส่ใ้ แท้ตั้งอิฐฐาน ฯ

สามสิ่งควรนับถือ

ปัญญา, ฉลาก, มั่นคง,

- ๑๕ ปัญญาตรองไตรล้ำ ฤกหลาย
 ฉลาที่ยิ่งสิ่งแยกกาย ภากรู้
 มั่นคงไม่คืนคลาย คลอนกลัย กล้วยแซ
 สามสิ่งควรกอบกู้ กับผู้นับถือ ฯ

สามสิ่งควรจะชอบ

ใจอารีสุจริต, ใจดี, ความสนุกเบิกบานพร้อมเพรียง,

- ๑๖ สุจริตจิตรโอบอ้อม อารี
 ใจไปรุ่งปราศราคะ ชุ่มช้อง
 สิ่งเกษมสุขเปรมปวี ภาพวัง พร้อมแซ
 สามสิ่งสมควรต้อง ชอบตบยินดี ฯ

สามสิ่งควรสงสัย

ยศ, หน้าเนื่อใจเลื้อ, กลับกลอก,

- ๑๗ ค่ายอกย่องเทียร ทุกประการ
 พักตร์จิตรผิตกันประมาณ ยากรู้
 เรือร็กผลักปล้นขาน คำกลัย ปล้นญา
 สามส่วนควรแล้วผู้ พะพ้องพึงแคลง ฯ

สามสิ่งควรละ

เกียจคร้าน, วาจา^๕พ่น^๕เผื่อ, หยอก^๕หยาบ^๕และแสง^๕ฤๅ^๕ชัก^๕คอ,

- ๑๒ เกียจคร้าน^๕การ^๕ทำ^๕น^๕ทั้ง^๕ การ^๕ทน^๕ ก^๕ด^๕
 พุค^๕มาก^๕เปล^๕่า^๕เปล^๕อง^๕ปน^๕ ปค^๕เหล^๕้น^๕
 คำ^๕แสง^๕ล^๕ย^๕ค^๕แท^๕ง^๕ระ^๕คน^๕ คำ^๕หยา^๕บ หยอก^๕ฤๅ^๕
 สาม^๕สิ่ง^๕คว^๕ร^๕ทั้ง^๕วัน^๕ ชาติ^๕สัน^๕สัน^๕คาน^๕ ๖

สามสิ่งควรกระทำให้มี

- หนึ่ง^๕ส^๕อ^๕ก^๕, หนึ่ง^๕ส^๕อ^๕น^๕, ใจ^๕เย็น^๕ก^๕,
 ๑๓ หนึ่ง^๕ส^๕อ^๕ส^๕อน^๕สิ่ง^๕ข้อ^๕ วิ^๕ทยา^๕
 เว^๕น^๕ยา^๕ป^๕ส^๕า^๕ะ^๕ก^๕ล^๕ยา^๕ณ^๕ มิ^๕ตร^๕ไว้^๕
 หนึ่ง^๕ชาติ^๕ปร^๕า^๕ค^๕โ^๕ทยา^๕ ค^๕ติ^๕ห^๕่อ ใจ^๕เฮ^๕ย^๕
 สาม^๕สิ่ง^๕คว^๕ร^๕มี^๕ให้^๕ มาก^๕ย^๕ง^๕ย^๕ิน^๕เจ^๕ริ^๕ญ^๕ ๖

สามสิ่งควรจะหวงแหนฤๅต่อสู้เพื่อรักษา

- ชื่อ^๕เล^๕ียง^๕ย^๕ศ^๕ค^๕ก^๕, บ้าน^๕เม^๕ือง^๕ของ^๕ตน^๕, มิ^๕ตร^๕ส^๕ห^๕าย^๕,
 ๑๔ คุ^๕ว^๕าม^๕ค^๕มี^๕ข้อ^๕ทั้ง^๕ ย^๕ศ^๕ดา ค^๕ัก^๕ค^๕เฮ^๕ย^๕
 ปร^๕ะ^๕เท^๕ศ^๕เก^๕ิ^๕ค^๕ก^๕ล^๕พ^๕ง^๕ศา^๕ อ^๕ย^๕ู่^๕ย^๕ง^๕
 ค^๕น^๕ร^๕ัก^๕ร^๕่ว^๕ม^๕อ^๕ธิ^๕ยา^๕ ศ^๕ร^๕ิ^๕ย^๕ส^๕ุ^๕ช^๕ ท^๕ุ^๕ก^๕ช^๕เ^๕แซ^๕
 สาม^๕สิ่ง^๕คว^๕ร^๕ส^๕ง^๕ว^๕น^๕ทั้ง^๕ ทั^๕่อ^๕สู^๕ ใ^๕้^๕เป^๕ย^๕น^๕ ๖

สามสิ่งควรครองไว้

กิริยาที่เป็นในใจ, มักง่าย, วาจา,

- ๑๕ อากาธันเกิดด้วย น้ำใจ แปรฤา
ใจซึ่งรีบเร็วไว ก่อนรู้
วาจาจักพูดใน กิเลส สรรพแฮ
สามสิ่งจำทั่วผู้ พัทธกัณฑ์มนครองระวัง ฯ

สามสิ่งควรเตรียมเผื่อ

- ๑๖ อนิจจัง, ชรา, มรณะ,
สิ่งใดในโลกล้วน เปลี่ยนแปลง
หนึ่งชราห่ออันแรง เร่งวัน
ความตายคืบตามแสง ทำชีพ ประลัยเฮย
สามส่วนควรคึกคั่น คติรู้เตรียมคอย ฯ
- ๑๗ จบสารสืบทกเค้า คเนนัย หมวกแฮ
หมวกละสามคึกสรรพ เสริ้งสิ้น
เป็นสืบทสืบทคณัน ขอกเยี่ยง อย่างแฮ
ตามแบบขชาทวัน เสริ้งแล้วบริบูรณ์ ฯ

สุภาษิตนฤทมนการ

(ทรงพระราชนิพนธ์แปลจากภาษาอังกฤษ)

กิจ ๑๐ ประการที่ผู้ประพฤติดังไม่เคยเสียใจ

- ๑ บัณฑิตวินิจแล้ว แดงสาร สอนเขย
ทศนฤทมนการ ช่อช
เหตุผู้ประพฤติปาน กังกล่าว นั้นนอ
โหม่นสเพราะกิจนี้ ห่อนใดเคยมี ฯ

๑ เพราะความดีทั่วไป

- ๑ ทำดีไปเลือกวัน ผู้ใด ใดเคย
แต่ผูกไมตรีไป รอยข้าง
ทำคุณอุทหนุนใน การชอบ ชรรณา
ไรศัตรูของมล้าง กลัยช้องสรรเสริญ ฯ

๒ เพราะไม่พูดร้ายต่อใครเลย

- ๑ เห็นห่างโมหะอื่น ฤษยา
สละส่อเสียคมารณา ใส่ร้าย
คำหยายจางจ้วงอา ฆาฏชู้ เชื้อนุเชย
ไยหมิ่นนินทาย้าย โทษให้ผู้ใด ฯ

๓ เพราะถามฟังความก่อนตัดสิน

- ๑ บินคก็มีเรือน้อย ใหญ่ไฉน ก็ก็
 ยับลงเห็นไป เค็ดควัน
 ฟังตอบขอคำไข คิคไคร่ ครวณนา
 ห่อนตัดสินห้วนห้วน เหตุควยเขาคความ ฯ

๔ เพราะคิดเสียก่อนจึงพูด

- ๑ พาทิมัสติรัง รอคิก
 รอยคอบชอยแลฝัก ก่อนพร้อง
 คำพุกฟ้างลิซิด เขียนว่าง เรียงแซ
 ฟังเพราะเสนารทอง โสททั้งห่างภัย ฯ

๕ เพราะอดพูดในเวลาโกรธ

- ๑ สามารถอาหามังก วาจา ตนเซย
 ปางเมื่อยังโกรธา ช่นแค้น
 หยุคคิกพิจาวณา แพ้ชนะ ก่อนนา
 ชอยฝักคิกเห็นแม่น ไม่ยังเสียความ ฯ

๖ เพราะได้กรุณาต่อคนที่ถึงอับจน

- ๑ กรุณานรชาติผู้ พ้องภัย พิบัตเซย
 ช่วยรอกปลดออกความภัย สว่างร้อน
 ผลรักเพิ่มพูนใน อนาคต กาลแซ
 ชนรักชูช้อชื่อน บ้างเขื่องประยุ้น ฯ

๗ เพราะขอโทษบรรดาที่ได้ผิด

- ๑ ไทกิริฉกพลากแล้ว ไปละ ลืมเลย
 หย่อนทฤษฎีมานะ อ่อนน้อม
 ขอโทษเพื่อการระ วายยาก หมางแฮ
 คึกว่าป๋ออ้อมค้อม คึกแก่ ไคโยโกง ฯ

๘ เพราะอดกลั้นต่อผู้อื่น

- ๑ ขนคิมามากหมั่น ลั่นคาน
 ไครเกะกระรวราน อดกลั้น
 ไปฉุนเฉียวเฉกพลาก พาเคือก ร้อนพ่อ
 ผู้ประพฤติกังนั้น จักได้ใจเย็น ฯ

๙ เพราะไม่ฟังคำคนพูดเพศนิทาน

- ๑ ไปฟังคนพูดฟัง ฟันฝ่อ
 เท็จและจริงจวนเจือ คดเคี้ยว
 ค้อมคักเทยวกรักเถอ ทานทั่ว ไปนา
 ฟังจะพาพลอยเข้า พวกเพื่อวังวาน ฯ

๑๐ เพราะไม่หลงเชื่อข่าวร้าย

- ๑ อีกหนึ่งไปเชื่อถ้อย คำคน ภาแซ
 ขอกเล่าข่าวเหตุสุด เรืองร้าย
 สืบสอยประกอบจน แจ่มเท็จ จริงนา
 ยังยั่ววนชักย้าย ทนทนก่อนกาล ฯ

- ๑ ข้อความถามกล่าวแก่ สิบประการ นั้น
 ควรแก้ความพิจารณา ทว่าผู้
 แม้จะไม่ขาดยาน โคลงกล่าว ก็
 ควรระงับภัย

สิบประการ นั้น
 ทว่าผู้
 โคลงกล่าว ก็
 สงบข้างยั้งก็ ฯ

โคลงพระราชปรารภความสุขทุกข์
(ทรงพระราชนิพนธ์ เวลากำลังทรงประสูติ ร.ศ. ๑๓๒)

- ๑ ความรักจักทำให้ เห็นชัด เจนๆ
รักสิ่งทรัพย์สมบัติ มากล้ำ
ชลาหลากจากชีพพลัด เพราะทรัพย์ แลเฮย
รักเช่นนั้นมั่งล้ำ เกล็ดนกล้อมประชุมชน ฯ
- ๒ อิกกลหนึ่งนั้นนั้น รักสุข สบายนอ
เห็นทีไหนคลทุกซ์ เร่วร้าง
เวียงสวรรค์ขัณฑ์ เพราะปราศ สุขแซ
แสงสุขเมื่อสร้างข้าง นำให้ใจสยาย ฯ
- ๓ ชีวิตมณชน เปลี่ยนแปลง ริงนอ
ทุกซ์และสุขพลิกแพลง มากครั้ง
โบราณท่านจึงแสดง เป็นเยี่ยง อย่างนา
ชวนย้เจ็ดทีทั้ง เจ็ดข้างฝ่ายใด ฯ
- ๔ เปนเด็กมีสุขคล้าย ภิรฉาน
รู้สุขรู้ทุกข์หาญ ขลาตด้วย
ละอย่างละอย่างพาล หย่อนเพราะ ผลอแซ
คล้ายกับผู้จนม้วย ชีพสิ้นสติสูญ ฯ

สุภาษิตเบ็ดเตล็ด

โคลงชมถิ่น

(ทรงพระราชนิพนธ์ในระหว่างเสด็จประพาสเมืองจันทบุรี
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐)

เกาะสีชัง

๑	ถิ่นสุขกายสุขตัว	ถิ่นค
	จิตรโปร่งปราศรัย	ชุ่มชื่น
	สองสุขแห่งชาวสี	ซึ่งเกาะ น้
	ชายย่อมเย็นพัน	แต่ร้อบเรือนวิม ๑

สัตหีบ

๑	ไม้เลื้อยเกาะแก่งกัน	กันกง
	แปดทิศเทียบมณฑล	กัน
	เว้นว่างระหว่างวง	เป็นช่อง
	สัตหีบเก๋ากช	ชอแดน ๑
๒	คิดไคไคคล้องแม่น	เขายัง
	เขาขอบบขาคแคลน	ว่างข้าง
	อย่าท้อจิตรเจียวยัง	จักต้อ คิตแซ
	เพียรมากยไรร้าง	เรศผล ๑

ทั้งกระเบน

- ๑ ทั้งกระเบนมีข้อกว้าง ริมสมุทร
 เกิดกอบสลิลสุทถ สอาดแท้
 พยุพากระพือรุก รลอกท่วม บ่อแซ
 น้ำคังเค็มแล้วแม่ วิคขึ้นหายเค็ม ฯ
- ๒ แลกชนบัณฑิตผู้ ปรีชา
 พิเศษสุทถธรรมา ยิ่งล้ำ
 ไทยพาลประพันธพา ไทยท่วม ถมแซ
 สวสึบความจริงซ้ำ เสรีแล้วเห็นคุณ ฯ
- ๓ ชนพาลปานน้ำซัง เค็มเขี้ยว
 ขาวใหญ่ไหลเปนเกลียว ว้างไว้ง
 ไสจริงแต่เจ็บเคี้ยว ฤาคุม ไค้ไลย
 มากก็มากคคโค้ง คบคำพาเสีย ฯ
- ๔ บัณฑิตรักเทียบแม่น นที จักฤา
 เห็นช่นจอกแทนมี มากด้วย
 กระหายคิมเย็นกั กลสุช เกษมแซ
 น้อยยิ่งน้อยนักม้วย มอดไค้แทนตัว ฯ

โคลงสุภานิตพระราชนิพนธ์พระราชนิพนธ์พิทยลาภพฤฒิธาดา

- ๑ ความรู้คู่เปรียบด้วย กำลัง กายแชน
 สุจริตคือเกราะบัง ศาสตร์พร้อม
 ขันยาประคอง ขาวข
 กุศลคติต่างโล่ห์หยัง ขาวแกวักกลางสนาม ๑

โคลงชมเรือขุดไชยา

(ทรงพระราชนิพนธ์พระราชนิพนธ์พระคำทรงราชานุภาพ)

- ๑ รดเร็วเรือขุดน้ำ เรือรบสาย
 เมฆซอชิงสหาย ร่วมไว้
 ไปไหนจะวาย ความสุข
 เรือขุดไชยาไฉ ชอบต้องตามแผน ๑

